

Asia Ohje menettelytavoista arvonimiasioissa

Toimivalta: Valtioneuvoston ohjesääntö (262/2003) 12 §, valtioneuvoston asetus valtioneuvoston kansliasta (393/2007) 1 § 16 kohta, laki julkisen arvonannon osoituksista (1215/1999), Tasavallan presidentin asetus arvonimistä (381/2000) ja laki arvonimistä suoritettavasta verosta (1388/2001)

Soveltamisala: arvonimiasiat, jotka kuuluvat valtioneuvoston kanslian toimialaan

Voimassaoloaika: Ohje on voimassa 1.1.2010 lukien toistaiseksi. Ohje korvaa 11.4.2002 annetun ohjeen siihen tehtyine muutoksineen.

1 Yleistä

Julkisen arvonannon osoituksista (1215/1999) annetun lain mukaan tasavallan presidentin asetuksella voidaan säätää arvonimistä sekä niiden myöntämisen ja peruuttamisen edellytyksistä. Tasavallan presidentin asetuksella arvonimistä (381/2000) säädetään arvonimien myöntämisen yleisistä edellytyksistä ja peruuttamisesta sekä arvonimilautakunnasta.

Arvonimi on kansalaiselle hänen yhteiskunnan hyväksi tekemästään työstä myönnettävä julkisen arvonannon osoitus. Lain mukaan tasavallan presidentti päättää yksittäistä arvonimeä koskevasta asiasta, jollei päätöksen tekoa ole säädetty muun viranomaisen tehtäväksi. Arvonimi myönnetään todellisen viran sitä seuraamatta eikä siihen liity oikeuksia ja velvollisuuksia, joita liittyy vastaavaan virka-arvoon.

Arvonimiä on käytössä noin sata. Ehdotetun arvonimen tulisi, mikäli mahdollista, kuvata henkilön elämäntyötä. Mikä arvonimi tulee kulloinkin kysymykseen, määräytyy monen eri perusteen mukaan. Tästä esimerkkinä ovat liike-elämään viittaavat arvonimet (mm. vuorineuvos, kauppaneuvos, teollisuusneuvos, talousneuvos, taloustirehtööri), joiden kohdalla ratkaiseva merkitys on usein henkilön johtaman tai omistaman yrityksen liiketoiminnan laajuudella.

Myönnettävien arvonimien määrää ei pääsääntöisesti ole rajoitettu. Arvonimiasetuksen 3 §:n 3 momentin mukaan arkkiatrin arvonimi voi olla samanaikaisesti vain yhdellä henkilöllä. Pitäjänneuvoksen arvonimi voi olla kunnassa samanaikaisesti vain yhdellä henkilöllä, mutta esimerkiksi kunnallisneuvosten määrää ei sen sijaan ole rajoitettu.

2 Edellytykset arvonimen myöntämiselle

Yleisenä edellytyksenä on arvonimiasetuksen 3 §:n 1 momentin mukaan, että arvonimen saaja on hyvämaineinen ja nuhteeton. Koska arvonimi on lain mukaan julkisen arvonannon osoitus, on sen vakiintuneesti katsottu edellyttävän, että arvonimen saaja on menestynyt poikkeuksellisen hyvin omalla työ- tai virkaurallaan. Lisäksi asianomaisella edellytetään olevan yhteiskunnallisia ansioita. Ne voivat olla valtiollisia tai kunnallisia tai liittyä henkilön toimintaan esimerkiksi järjestöissä, vapaaehtoistyössä tai kirkon piirissä.

Arvonimiä koskevassa lainsäädännössä ei ole ikärajoituksia. Arvonimiä on kuitenkin yleensä myönnetty vain 50 vuotta täyttäneille. Yläikärajasta ei ole ollut vakiintunutta käytäntöä. Pääsääntöisesti arvonimiä on myönnetty henkilöille, jotka vielä ovat olleet aktiivisesti mukana työelämässä tai muussa toiminnassa. Arvonimiä on kuitenkin myönnetty myös silloin, kun asianomaiset henkilöt ovat pitkän ja ansiokkaan elämäntyönsä jälkeen olleet siirtymässä tai jo siirtyneet eläkkeelle.

Jos asianomaiselle on myönnetty Vapaudenristin, Suomen Valkoisen Ruusun tai Suomen Leijonan ritarikunnan kunniamerkki tai jokin muu presidentin myönnettäväksi kuuluva arvonimi viimeisten viiden vuoden aikana, ei arvonimeä yleensä ole myönnetty. Myös merkkipäivän yhteydessä (esim. 50 tai 60 vuotta) arvonimen myöntämistä on pyritty välttämään, koska on haluttu korostaa arvonimien myöntämistä ansioiden perusteella.

3 Esityksen tekeminen

Arvonimeä koskeva asia tulee arvonimiasetuksen 4 §:n mukaan vireille kirjallisella esityksellä, joka on osoitettava tasavallan presidentille. Esityksen voivat tehdä yksityiset henkilöt, yhteisöt tai molemmat yhdessä. Kuntien esityksissä on pidettävä riittävänä, että kunta yksinään on esityksen tekijänä. Arvonimiasetuksen 3 §:n 2 momentin mukaan henkilö ei voi itse esittää itselleen arvonimeä. Esityksen tekijöiden on varmistettava etukäteen, että henkilö tietää hänelle esitettävän arvonimeä.

Kirjallinen esitys arvonimen saajasta tulisi perustella lyhyesti ja selvästi. Aloitteentekijät allekirjoittavat esityksen. Allekirjoituksen yhteyteen merkitään nimenselvennys ja allekirjoittajan asema mahdollisessa yhteisössä.

Esitykseen liitetään arvonimiasetuksen 4 §:ssä tarkoitetut asiakirjat (suomeksi tai ruotsiksi):

- mahdollisimman tarkka ja seikkaperäinen ansioluettelo tai nimikirjanote, josta käyvät ilmi asianomaisen täydellinen nimi, syntymäaika, opinnot, päätoimet sekä sivu- ja luottamustoimet (selvitys virka-, työ- tai muista palvelussuhteista) ja niiden ajankohdat;
- yhdistysten ja yhteisöjen osalta ote tai oikeaksi todistettu jäljennös esitykseen liittyvistä päätöspöytäkirjoista;
- sitoumus arvonimestä perittävän veron suorittamisesta, erillinen sitoumus tai maininta perustelujen yhteydessä. Jos sitoumuksen antavat yksityishenkilöt, tulee allekirjoittajia olla vähintään kaksi; sekä
- esityksen tekijän/yhteyshenkilön ja arvonimen saajaksi esitettävän yhteystiedot eli voimassaolevat postiosoite-, telefaksi-, sähköposti- ja puhelintiedot
- henkilön antama suostumus arvonimiesityksen käsittelyyn.

Valtioneuvoston kanslia (VNK) ilmoittaa arvonimen saajaksi esitetyle kirjeitse arvonimiesityksen vireille tulosta ja siihen kuuluvasta nuhteettomuuden tarkistamisesta (laki rikosrekisterilain muuttamisesta (1093/1999), joka tuli voimaan 1.1.2000 lukien, edellyttää, että viranomaisen ilmoittaa henkilölle, että häntä koskevat tiedot voidaan pyytää rikosrekisteristä); sekä siitä että päätös tulee aikanaan julkiseksi heti tasavallan presidentin esittelyn jälkeen (ks. jäljempänä kohta Julkisuus).

Tarvittaessa esitetään toivomus tasavallan presidentin mahdollisesti antaman avoimen kirjeen kielestä (suomi/ruotsi), jos se on eri kuin esityksessä käytetty kieli.

Suhteellisen laajasta ja aikaa vievästä lausuntokierroksesta johtuen esitysten käsittelyaika saattaa olla jopa yhdeksän kuukautta. Arvonimiesityksiä käsitellään arvonimilautakunnassa yleensä kaksi kertaa vuodessa. Jos esimerkiksi halutaan, että esitys ehtii kevään käsittelyyn, se kannattaa panna vireille viimeistään jo edellisen vuoden joulukuussa ja vastaavasti syksyn käsittelyyn tuleva esitys viimeistään kesäkuussa.

Esitys liitteineen toimitetaan valtioneuvoston kirjaamoon Ritarikatu 2 B, Helsinki tai lähetetään osoitteella:

Valtioneuvoston kanslia, arvonimiasiat
PL 23
00023 VALTIONEUVOSTO

4 Sähköinen lomake

Arvonimiesityksen voi tehdä edellä mainitun kirjallisen esityksen sijaan myös sähköisellä verkkolomakkeella julkishallinnon sähköisiä asiointipalveluja sisältävällä <http://www.suomi.fi> -sivulla (Asiointi ja lomakkeet-aliasivu, hakusanana voi käyttää: arvonimi). Tällöin kuitenkin pakolliset suostumus- ja sitoumuslomakkeet tulee edelleen toimittaa paperisina ja allekirjoitettuna valtioneuvoston kansliaan. Muut asiakirjat toimitetaan sähköisesti.

Sähköisen arvonimiesityksen tekemisessä on noudatettava erityistä huolellisuutta, jotta annetut tiedot ovat oikeita. Verkkolomakkeen täyttäjän tulee lisäksi tunnistautua palvelussa joko verkkopankkitunnusten tai varmennekortin avulla. Sivuilla on tarkemmat ohjeet sähköisestä asioinnista.

5 Esityksen käsittelyvaiheet

5.1 Lausunnot

Tarkistettuaan, että esitys on muodollisesti oikein tehty ja että esitys sisältää tarvittavat asiakirjat ja liitteet, valtioneuvoston kanslia lähettää asian lausunnon eri viranomaisille. Kanslia pyytää arvonimiesityksestä lausunnon asianomaiselta aluehallintovirastolta ja poliisiviranomaiselta (aluehallintovirasto hankkii poliisiviranomaisen lausunnon), Verohallinnolta sekä asiasta riippuen muilta tarpeelliseksi katsomiltaan viranomaisilta (esim. Opetushallitukselta, Terveysten ja hyvinvoinnin laitokselta, maa- ja metsätalousministeriöltä tai Metsähallitukselta). Professorin arvonimen myöntämisestä hankitaan Helsingin yliopiston kanslerin lausunto.

5.2 Arvonimilautakunta

5.2 Arvonimilautakunta

Arvonimiasetuksen 5 §:n 2 momentin mukaan arvonimiasioiden käsittelyä varten valtioneuvoston kansliassa on arvonimilautakunta, joka tekee arvonimiasiassa ratkaisuehdotuksen tasavallan presidentille. Arvonimilautakunnan asettaa julkisista arvonnannon osoituksista annetun lain 3 §:n 2 momentin nojalla tasavallan presidentti. Arvonimiasetuksen 6 §:n 1 momentin nojalla lautakunnan puheenjohtajana on pääministeri, ja lautakuntaan kuuluu 7 jäsentä. Sihteerinä toimii valtioneuvoston kanslian virkamies.

6 Arvonimen myöntäminen

Tasavallan presidentti päättää arvonimistä arvonimilautakunnan käsittelyn jälkeen. Valtioneuvoston kanslia lähettää aloitteentekijöiden edustajalle (esityksessä merkitylle yhteyshenkilölle) kirjeen päätöksen sisällöstä. Jos presidentti myöntää arvonimen, annetaan arvonimestä arvonimiasetuksen 5 §:n 3 momentin mukaan toimituskirjana tasavallan presidentin avoin kirje, josta peritään veroa siten kuin laissa arvonimistä suoritettavasta verosta (1388/2001) säädetään. Avoin kirje annetaan valtioneuvoston kirjaamosta säädetyn veron maksamisesta osoittavaa kuittia vastaan. Kuitti on esitettävä alkuperäisenä, eikä ilman asianmukaista tositetta maksun suorittamisesta avointa kirjettä voida luovuttaa.

7 Julkisuus

Tasavallan presidentin päätökset ovat julkisia ja VNK tiedottaa niistä myös internet-sivuillaan (www.vnk.fi). Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) edellyttää, että arvonimiasiasta annetaan tieto asianosaiselle, ennen kuin asia annetaan julkisuuteen. Koska tasavallan presidentin päätökset tulevat julkisiksi heti, joutuu valtioneuvoston kanslia käytännön aikataulusyistä antamaan asianosaisille etukäteen tiedon tasavallan presidentin ratkaisun arvioidusta ajankohdasta. Tällöin asianosainen voi halutessaan pyytää tiedon ratkaisun sisällöstä välittömästi tasavallan presidentin päätöksenteon jälkeen tai tarkistaa sen VNK:n internet-sivuilta. Pyynnön voi tehdä valtioneuvoston kanslian arvonimiasioiden puhelimitse tai kirjallisena ja myös etukäteen.

8 Uuden esityksen tekeminen

Jos arvonimeä ei ole myönnetty, olisi yleensä suositeltavaa odottaa henkilön ansioiden karttumista muutamia vuosia, ennen kuin uusi samaa arvonimeä koskeva esitys pannaan vireille. Erityisistä syistä, esimerkiksi, jos ensimmäisestä esityksestä oli jäänyt pois tärkeitä asiaan vaikuttavia perusteluja, uusi esitys voitaisiin tehdä nopeamminkin.

9 Arvonimistä suoritettava vero

Arvonimistä suoritettavasta verosta on säädetty lailla. Laki määrittää tasavallan presidentin arvonimistä antaman asetuksen (381/2000) 2 § 2 momentin liitteessä 1 mainituista arvonimistä suoritettavan veron. Veron suuruus määräytyy arvonimen saajan

päätoimen mukaan. Päätoimisesti valtion, kunnan tai kirkon palveluksessa olevien (tai niiden palveluksesta eläkkeelle siirtyneiden henkilöiden) osalta vero on alempi.

Valtioneuvoston kanslia määrää veron avoimesta kirjeestä, jolla arvonimi myönnetään. Verohallinnon yleisien veroja koskevien ohjeiden mukaan verot maksetaan pankkiin. Ne voidaan maksaa myös itsepalveluautomaatilla, kotipääätteellä tai yritysasiakaspäätettä käyttäen. Tarkempia tietoja verojen maksusta saa Verohallinnolta.

Veroa maksettaessa on aina ilmoitettava tilisiirtolomakkeelle tai maksuohjeeseen merkitty viitenumero. Viitenumero sisältää suorituksen yksilöivää tietoa, jonka avulla maksun saaja voi kohdistaa suorituksen maksajan hyväksi.

10 Uusi arvonimi

Arvonimiasetuksen 2 §:n liitteessä 1 on lueteltu valtioneuvoston kansliasta esiteltävät arvonimet. Arvonimiasetuksen 7 §:n mukaan 4 §:ssä tarkoitettu esitys voi koskea myös uutta arvonimeä. Tällöin 4 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun maksusitoumuksen tulee kattaa arvonimestä perittäväksi tuleva vero. Mikäli tasavallan presidentti myöntää uuden arvonimen, lisätään se säädösmuutoksella myös arvonimiasetuksen 2 §:n 2 momentin liitteeseen 1.

Uuden arvonimen kohdalla veron maksamiseen sitoutuva taho ei tiedä tarkkaa maksusitoumuksensa suuruutta ennen kuin myönnetty uusi arvonimi on lisätty arvonimiasetuksen em. liitteeseen, jonka ryhmittely määrää arvonimen maksukategorian arvonimistä suoritettavasta verosta annetun lain 2 §:ää varten. Sitoumuksen antajat joutuvat siis tällöin sitoutumaan suoritukseen, jonka tarkka määrä ei ole tiedossa sitoumuksesta annettaessa. Avoin kirje uudesta arvonimestä voidaan näin ollen lunastaa vasta aikaisintaan kahden viikon kuluessa myöntämisestä, koska veron vahvistaminen säädösmuutoksella ja säädösmuutoksen voimaantulo vievät oman aikansa.

11 Arvonimet ja vieraat kielet

Valtioneuvoston kanslia suosittelee, että suomalaisista arvonimistä käytettäisiin vain suomen- tai ruotsinkielistä muotoa, koska virallisia käännöksiä muille kielille ei ole. Jos arvonimeä halutaan käyttää ulkomailla, mukaan tulisi liittää tieto, että kyseessä on suomalainen arvonimi.

Osa arvonimistä on samanmuotoisia virkanimikkeiden kanssa (esimerkiksi professori, opetusneuvos, yli-insinööri). Vaikka virkanimikkeestä olisi sovittu käytettäväksi vieraskielistä vastinetta, ei sitä tulisi käyttää arvonimen vastineena.

12 Lisätietoja

Valtioneuvoston kanslia, arvonimiasiat klo 9 – 15 p. (09) 1602 2047 tai vaihde (09) 160 01 tai (09) 578 11. Lisätietoja voi tiedustella myös sähköpostitse osoitteesta arvonimiasiat@vnk.fi.

13 Ohjeen julkaiseminen

Tämä ohje on merkitykseltään yleinen ja julkaistaan ministeriöiden ja valtion viranomaisten määräyskokoelmista annetun lain (189/2000) 4 §:n 2 momentin mukaisesti määräyskokoelmassa.

Matti Vanhanen
Pääministeri

Nina Brander
Esittelijä